

BRANDFÖRSVARET

på Skoghallsverken och Hammarön

75 ÅR
(1918-1993)

BRANDFÖRSVARET

på Skoghallsverken och Hammarön

75 ÅR

(1918-1993)

Möjligheterna att kunna göra denna rapsodi över brandförsvaret på Skoghallsverken och Hammarön har underlätats av tillgång till fakta ur Skoghallsverkens arkiv. Därifrån har illustrationer också hämtats, och bilder har även Hammarö Hembygdsförening, privatpersoner och Värmlands Folkblad bidragit med.

Lars Andréasson har gjort en sammanställning över brandförsvaret på Skoghallsverken och Hammarön under 75 år.

MILJÖSPECTRA

I HAMMARÖ AB

VI UTFÖR:

**Sanering efter brand-, vatten-, mögel-,
och oljeskador.**

Asbestsanering.

**Vakumteknik med sugbil
(vått och torrt).**

Luktsanering. Ozonbehandling.

**Avlopps- och ventilationsrengöring
med TV-kamera.**

**Rengöring och tvätt av fasader.
Klottersanering.**

**Färgborttagning på fasader med
infrateknik och kem.**

Vi jobbar på fasta priser - löpande eller takpris!

MILJÖSPECTRA

I HAMMARÖ AB

Hantverksvägen 7, 663 00 Skoghall. 054-51 00 30. 010-31 35 75

För brand *bevara stad och land!!*

Stora industribränder har drabbat Skoghall och Hammarön. En sådan inträffade 1947 på Vidöns brädgård. Skador för 8-9 miljoner kronor uppstod.

Efter dessa inledande ord skall jag på ett enkelt sätt försöka beskriva vad som hänt inom brandförsvaret på Skoghallsverken och även något om Hammarö kommuns brandkår.

I BEGYNNELSEN

I Skoghall fanns redan i mitten av 1800-talet en ångsåg. Sågen brann ner till grunden 1871. En ny såg byggdes upp på samma plats vid Klarälvens mynning, men rönte samma öde och brann ner år 1907.

Den tredje ångsågen byggdes upp på samma plats, och var i drift till 1914. Sågen ändrades sedan om till hyvleri.

Det första spadtaget till ett nytt sågverk togs 2 maj 1913, det togs i drift i maj 1914.

I samband med att en modern såg kom i drift började det röra på sig i försöken att

stoppa eventuella bränder. Den 26 augusti 1913 anlände ett brev från Firma Buchholz, Göteborg, som erbjöd sig att tillställa Skoghalls sågverk en offert på sprinklerinstallation i nya sågverket. 1914, närmare bestämt 15 september, inköptes tio stycken kemiska eldsläckningsapparater, varav åtta var avsedda för sågverket, där de placerades med fyra på varje våning. Den 28 oktober samma år inköptes en Ludwigsbergs centrifugalpump, som gav 150 liter/minut vid 1350 varv. Kostnaden för pumpen var 550 kronor.

Förvaltaren Leon Nordström var drivande kraft i brandförsvaret, och han bemyndigades den 30 oktober av styrelsen för Uddeholm att inköpa nödig brandredskap för 24 000 kronor. I mars 1915 inköptes två motorsirener från Allmänna Brandredskapsaffären i Stockholm. Senare meddelades att på grund av världskriget hade sirenerna försenats.

Uddeholmsbolaget hade anställt en kapten Tegner, att för bolagets räkning inspektera släckningsredskap och sågverkspersonalens kunnande i att hantera materien. Rapporten redovisades sedan inför bolagsstyrelsen. Inspektionen i Skoghall skedde den 20-21 oktober 1916.

Statens industrikommision beviljade i juni 1917 Skoghalls Sågverk 200 liter bensin, att inköpas från Herman Geijer & Co, Karlstad.

Ludwigsbergs verkstads AB, Stockholm, rekommenderade i brev, med anledning av förhärjande eldsvådor i landet, Skoghalls sågverk att inköpa en Penta-revolverspruta, utgörande det bästa vapnet mot eldsvådor.

SÅ BÖRjade DET

Förvaltaren Leon Nordström, som var mycket framsynt, hade den 16 augusti 1918 den första organiserade brandkåren klar i Skoghall. Kåren benämndes redan då Elitkåren.

En brandkårsavdelning var organiserad vid sågverket och en vid brädgården:

1:e brandchef förvaltaren Leon Nordström;

2:e brandchef verkmästaren A W Engström;

3:e brandchef inspektor P S Schäder.

Sprutchef vid sågavdelningen faktor J Andersson, vice sprutchef faktor A Backström.

En slangkärra placerades i en bod vid Rölon, som sedermera blev brandstation.

Diverse gammal eldbekämpningsmateriel. Bilden visar vad som bland annat tillhört Henrikssonssprutan på Vidö gård.

Manskap vid kärran var John Lander, K H Larsson, August Jönsson, Johan Karlsson.

Väcknings- och rapportmanskap var Gunnar Berglund, Anton Englund, Gustav Näs-lund, A P Lager.

Sprutchef vid brädgårdsavdelningen faktor J O Melin, vice sprutchef faktor Hilding Berg.

En slangkärra placerades vid Vidö gård.

Manskap vid kärran var Karl Wiklund, Leo Åhlin, K J Berglund, Fridolf Englund.

Väcknings- och rapportmanskap Joan Rud, Albin Olsson, Erik Ekqvist, Per Wiklund.

"Dessutom tillhöra alla vid verket anställda personer, som icke äro upptagna vid såg och brädgårdsavdelningarna, Skoghalls Allmänna Brandkår, och hava skyldighet att vid eldsvåda inställa sig och biträda vid släckning, enligt anvisningar som lämnas av befälet. Samtliga lokförare hava skyldighet att med sina lok vid eldsvåda ofördröjligen infinna sig vid respektive sprutor".

FÖRSTA BRANDORDNINGEN

Ingenjören Christian Geijer föreslog en brandordning, som skulle gälla för hela samhället. Däri fastställdes, att det inom samhället ska finnas en på medborgerlig plikt grundad brandkår, vid vilken hela samhällets manliga befolkning i ålder mellan 20 och 50 år var skyldig att tjänstgöra.

"Ingen, åt vilken någon befattning vid brandkåren blivit uppdragen, må utan laga förfall undandraga sig densamma. Befattningen innehaves till dess brandledningen annorlunda meddelar.

Var och en skall under tjänstgöring vid eldsvåda eller övningsmöte ovillkorligen lyda förmans bud.

Var och en av brandkårens befäl skall vara försedd med en bricka, som utvisar hans befattning, och vilken han, då han begiver sig till eldsvåda eller övningsmöte, skall bära på bröstet eller på huvudbonaden, så att den tydligt synes. Dessa brickor bära för de olika avdelningarna hava olika färger:

<i>Brandchef och vice</i>	<i>vit;</i>
<i>Sprutavdelningen</i>	<i>röd;</i>
<i>Vattenavdelningen</i>	<i>blå;</i>
<i>Bärgningsavdelningen</i>	<i>gul;</i>
<i>Vaktavdelningen</i>	<i>grön;</i>

Vid eldsvåda skall sprutavdelningens och vattenavdelningens manskap samlas vid de platser, där deras sprutor är förvarade, för att därifrån uttaga och till brandstället medföra varje trupp sina sprutor med tillbehör. Vattenhämtnings-, bärgnings- och vaktavdelningarna skynda direkt till brandstället.

Utebliver brandbefäl från eldsvåda utan laga förfall eller annan giltig orsak, får han böta från tre till tio kronor. För brandkårens övriga medlemmar vore ansvaret för uteblivande böter från en till fem kronor.

Avlägsnar sig någon olovligt från anvisat göromål vid eldsvåda eller övningsmöte eller eljest därunder mot förmans bud, visar uppstudsighet och olydnad, får han böta från en till tio kronor."

En annan paragraf lyder:

"I varje kök bör en så eller minst ett ämbar vatten nattetid vara att tillgå.

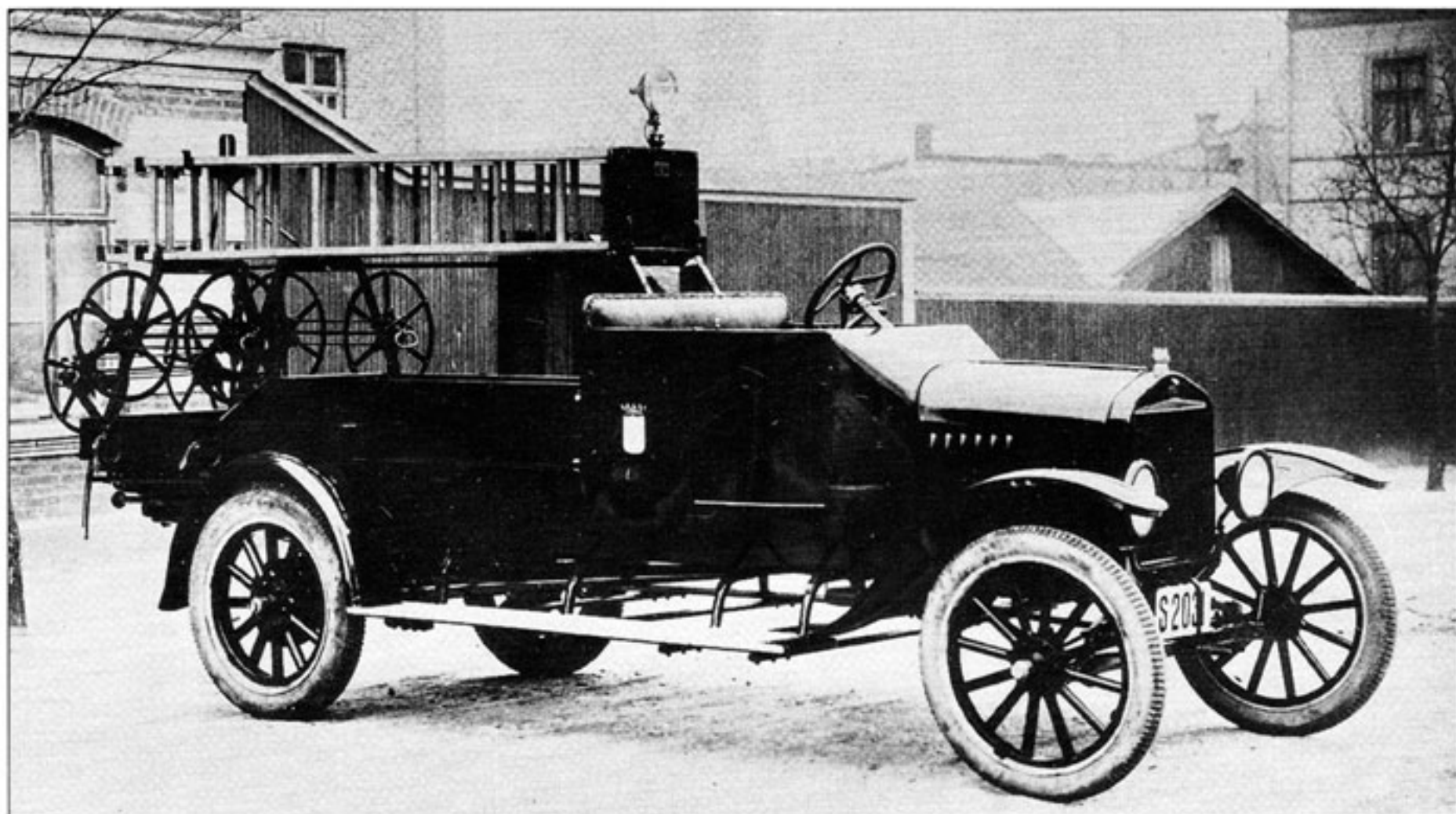
Om eldsvåda inträffar vid stark köld, då vatten fryser, skola de hushåll, som bo i närheten av brandstället, skyndsamt uppvärma och tillhandahålla så stor mängd vatten som möjligt för sprutornas igångsättande."

FÖRSTA BRANDBILEN - NY MATERIEL

Den första brandbilen inköptes omkring år 1919, och var byggd på ett T-Fordchassi med hel- och halvfart. Bilen placerades i

sprutboden vid Rölon, och var Elitkårens första motoriserade fordon.

Bilen avställdes 1938 och ställdes in på

Den första brandbilen, en T-Ford av årsmodell 1919. Den avställdes i slutet av 1930-talet och blev - vedkapa.

Vidö gård, där den så småningom fick ett tragiskt slut: den blev nämligen ombyggd till vedkapa.

Den 26 augusti 1919 inköptes en ångturbinspruta som gav 1200 liter/minut. 30 hkr ångturbin för 8 kilos ångtryck. Kostnaden för sprutan var 8 485 kronor.

3 maj 1920 inköptes slang från Allmänna Brandredskapsaffären till ett pris av 8 kronor och 50 öre per meter. Kopplingarna kostade 32 kronor paret.

Uddeholmsbolaget hade nu börjat få god ordning på brandväsendet i Skoghall. Brandrullor och instruktioner utkom i tryck åren 1921, 1926 och 1929, där brandordning, instruktioner och förteckning över manskapet vid alla brandavdelningarna inom industrin fanns.

I januari 1929 utkom avlöningsbestämmelser för samtliga brandkårsavdelningar vid Skoghallswerken.

"Vid övning av kåren utgår en avlöning av Kr.1:- per timme för alla som närvarit.

För utryckning vid eldsvåda utgår en ersättning av Kr.1,50 per timme för varje person av kåren som deltagit i släckningen, och gäller samma timlön för alla tider på dygnet.

Strålförare tillhandahållas handskar samt vattentäta kappor och, om så erfordras, gummistövlar.

Dessa kläder förvaras vid varje sprutstation och får ej användas för andra behov.

Person tillhörande kåren, som är över 50 år gammal, äger rätt, om han önskar, att hos brandchefen begära utträde ur kåren."

Elitkåren hade sin materiel och brandbil i sprutboden vid Rölon, som låg efter nuvarande Bruksgatan. Där hade det hänt några gånger att både brandbilen, den tidigare nämnda T-Forden, och sprutan

varit tomma från bensen av någon anledning.

I ett ilsket brev från brandchefen, förvaltaren Gustav Jansson, till sprutchefen, byggmästaren K V Kjellberg, meddelades följande:

"På förekommen anledning erinras, att såväl spruta som bil måste provas en gång i veckan. Vid samma tillfälle tillses att bensen finnes i bilen och sprutan.

Gårdagens långsamma utryckning får icke upprepas. Den personal som tillhör denna kår bör erhålla vetskap om den viktiga uppgift denna spruta har i samhället. Noggrann kontroll måste utövas, så att man kan lita på att allt fungerar till belåtenhet.

Skoghall den 7 maj 1930

Brandchefen"

Den 7 maj 1934 kom en skrivelse från

brandchefen, förvaltaren Gustav Jansson, till sprutcheferna:

"På förekommen anledning erinras, att sprutchefer och vice sprutchefer icke äga rätt att samtidigt lämna samhället. Dessutom bör tillses att minst en maskinist alltid finnes tillgänglig. I händelse hinder skulle uppstå för uppfyllande av ovanstående regler, bör anmälan ske till brandchefen."

HÄSTANSPÄNDA RESERVKÅREN

Utryckningsenheten vid Vidö gård tjänstgjorde som reservbrandkår till mitten av 1940-talet. Enheten bestod av två brandvagnar, en med pump och den andra med övrig utrustning.

Vagnarna drogs av arbetshästar, som blev helt vilda när de hörde fabrikspipan ljuda, och satte av i galopp till brandplatsen.

Vagnarna är nu bevarade hos Hammarö Hembygdsförening.

Gammal materiel uppställd vid brandstationen. Vagnen i mitten tillhörde hästanspända reservkåren vid Vidö gård.

NY ORGANISATION 1936

I ett protokoll från den 8 februari 1936 berörs omorganisationen av Skoghalls brandkår, eller Sprutan vid Rölon som den även benämndes. De samlade brandbefälen var brandchefen Jansson, K V Kjellberg, Albert Horner, Sixtus Nilsson, Hjalmar Binette, A W Engström samt Petrus Hallin. Brandbefälet hade sammankallats för att ge förslag till ersättningsmanskap i Elitkåren, där många nuvarande medlemmar på grund av överårighet måste utgå.

"Beträffande lokaltelefonen i brandboden vid Rölon borde denna gå direkt till portvakten och ej som nu ha två å tre kopplingar. Pondera att i en familj apparaten ej är kopplad på genomgång, och familjen är utgångna, så har man ingen nytta av denna mycket viktiga telefonförbindelse med portvakten och övrigt brandbefäl."

Mina minnen från omorganisationen är att min far, Anton Andreasson, blev uttagen som strålförare, och att en brandklocka sattes upp i vår bostad. Som 8-åring var man mycket stolt och förblev en stor supporter till brandkåren. Detta renderade i att jag själv började i brandkåren 1947 och fanns där fram till midsommar 1988.

År 1937 byggdes så den nya brandboden i Bruksbacken, där nu Billeruds kontor ligger.

Brandboden bestod av garage för brandbil samt garage för två lastbilar, tillhörande Materialgården, som alltid stod till brandkårens förfogande.

Efter östra långväggen i brandbilsgaraget var skåp med dörr för brandmännens kläder. Vid varje larm fick man alltid köra ut brandbilen, för att gubbarna skulle få på sig utrustningen.

I samband med inflyttningen i brandboden inköptes även en ny brandbil med plats för elva personer. Bilen byggdes i

En ny brandstation/brandbod byggdes i Bruksbacken, där nu brukskontoret ligger. Rune Hagström har parkerat sin cykel mitt i fordonsparken..

Wattholma Bruk i Uppland. Den finnes bevarad, och benämnes i dag som "Gamla Ettan". Bilen är av märket Volvo och 1938 års modell.

I samband med invigningen av brandboden fick hela manskapet vita långrockar, svarta hjälmar, stövlar och blågula bälten.

Bruksmentaliteten var starkt rådande inom företaget, vilket innebar att i bilens hytt, som hade plats för sju man, fick endast brandbefälen åka. De fyra strålförarna fick sitta i den öppna platsen bakom hytten, medan det övriga manskapet fick sitta på träbänkar på lastbilarnas flak.

Invigningen av nya utrustningen hölls på en söndag vid hyvelmagasinet i hamnen, där även flodsprutorna "Årås" och "Skoghall 1" deltog med sitt manskap. Ett stort antal Skoghallsbor beskådade uppvisningen.

Den leddes av l:e sprutchefen K V Kjellberg, 2:e sprutchefen Sixtus Nilsson och 3:e sprutchefen Gunnar Widerström.

Uppvisningen var som vanligt upplagd av den legendariske vaktmästaren, tillika brandmästaren Albert Horner.

Flodsprutan
"Skoghall 1"

Under de rådande krigsåren utsändes ett meddelande från brandchefen Gustav Jansson, som hade följande lydelse:

"Bensin får på inga villkor användas för andra ändamål än till driften av brandsprutorna. Brandbilen skall köras med eterbentyl, sedan densamma blivit omändrad för användning av detsamma."

1944 anställdes ny vaktmästare/brandmästare efter Albert Horner. Brandmästarens namn var H Ström, han kom från Trollhättan. Ström slutade sin tjänst 1947, varefter en ny brandmästare vid namn Johansson anställdes, men denne stannade endast en kort tid.

Den 15 juni 1948 anställdes brandmästaren Sven Harringe, som blev heltidsanställd brandmästare. Harringe, som varit yrkesmilitär, införde en hel del nyordningar. Bland annat monterades den första sirenen upp i "Ettan".

Byten av brandmästare gick liksom på löpande band. 1949 kom så Knut Andersson från Sandviken, och han blev kvar i tjänsten till pensioneringen 1976. Under Anderssons brandmästartid, och senare som kommunens brandchef, skedde stora förändringar i takt med tidens utveckling.

Henry Hagström
och brandmästaren
Knut Andersson vid
brandboden i
Bruksbacken.

SLÄCKNINGSAVTAL med Hammarö kommun

Skoghallsverkens brandförsvaret bestod på 1940- och 1950-talen av fem industribrandkårssavdelningar om tillsammans 120 man.

1946 tecknades ett avtal mellan Skoghallsverken och Hammarö kommun om eldsläckningshjälp, som hade följande betydelse:

1. Uddeholms Aktiebolag, Skoghallsverken åtager sig att utföra eldsläckning inom hemmanen Lunden och Vidön genom Skoghallsverkens brandkår.

2. Den släckningshjälp, som sålunda lämnas, utföres tillsvidare utan att ersättning betalas av kommunen.

3. Detta avtal gäller tills vidare med tre månaders ömsesidig uppsägning.

I december 1949 diskuteras en överenskommelse med Hammarö köping om ordnandet av brandförsvaret i köpingen.

1. Elitbrandkåren i Skoghall hålles fortfarande av Uddeholm, som förbinder sig att utöka manskapsstyrkan till 30 man och två brandvagnar med tillhörande sprutor. Elitkårens arbetsområde föreslås bli hemmanen Vidön, Lunden och Mörmon inkl. Djupsundet.

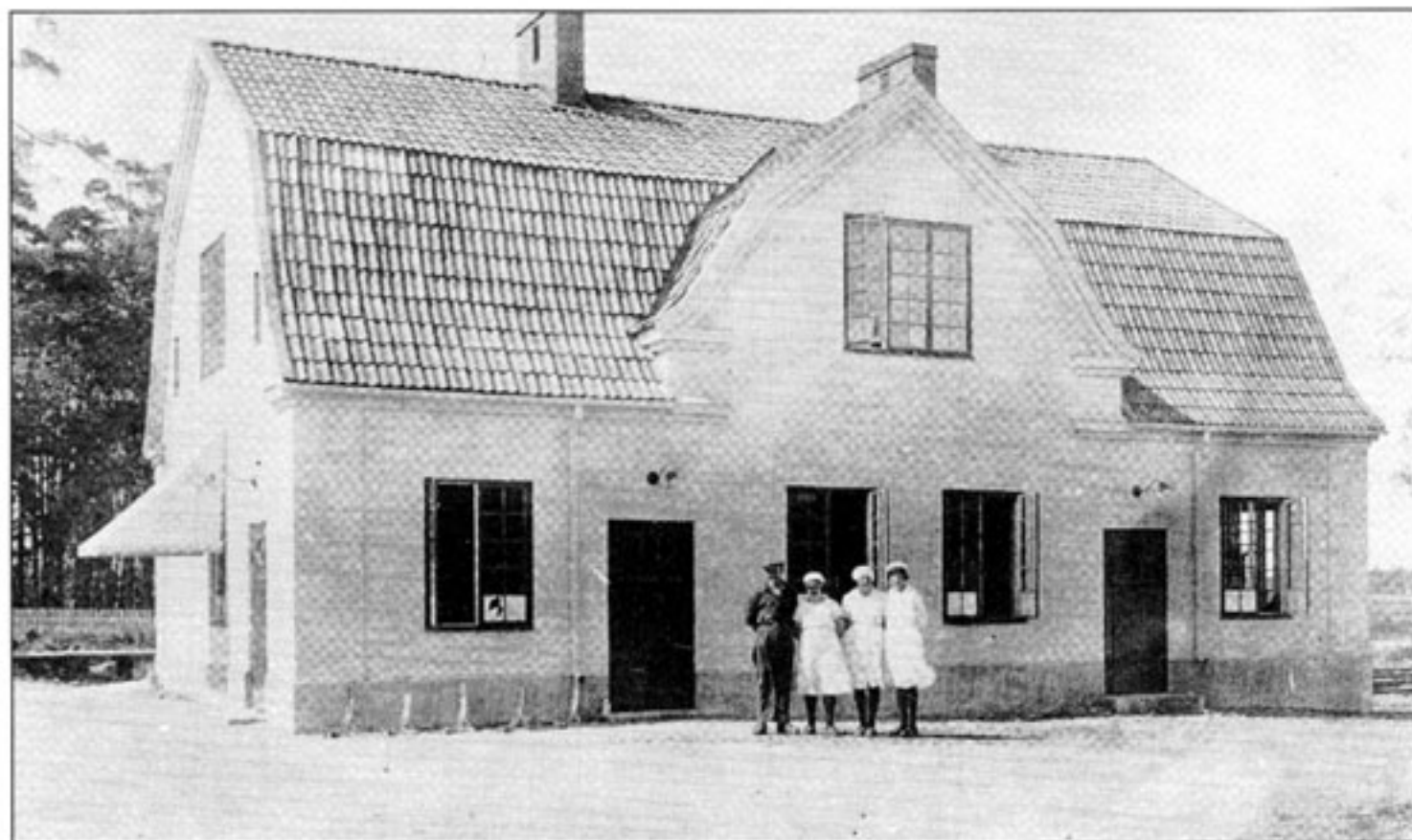
2. Brandchefen i Skoghall utses att tillika vara köpingens brandchef.

3. Köpingen träffar avtal med Karlstad brandkår om släckning av eld i de områden av köpingen, som icke ingår i Elitkårens arbetsområde.

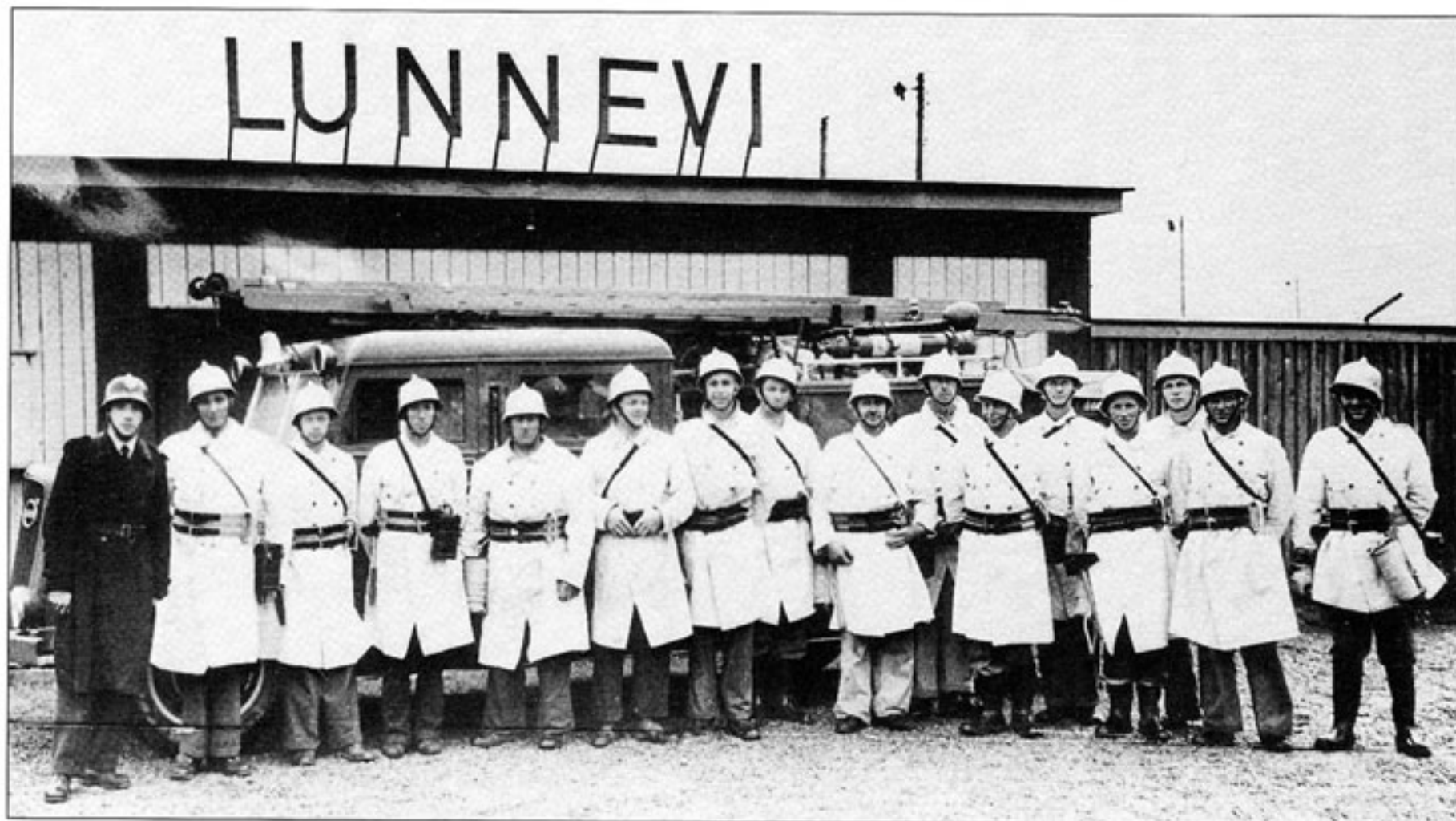
4. Brandkåren i Lövnäs avvecklas, och användbar material överlåtes till Skoghallsverken.

5. Kommunen betalar viss årlig ersättning till Uddeholmsbolaget för Elitkåren, brandchef, brandmästare och viss del av larmsystemet.

1950 framlades förslag och kostnadskalkyler.

Mejeriet, som skulle byggas om till brandstation i slutet av 1950-talet.

Skoghalls brandkår 1948 framför Lunnevientrén: från vänster brandmästare S Harringe, brandförmännen G Widerström och E Eliasson, brandmännen O Olsson, O Thorssén, G "Harex" Jansson, Ove Dahlstrand, E Nyström, G Guldberg, Y Thorp, H Hagström, A Finth, E Lindblom, W Andersson, B Gull och N Krieg.

kyl för ombyggnad av mejeriet till brandstation. Kostnaden var cirka 40 000 kronor. Efter utredning visade det sig att mejeriet inte skulle uppfylla kommande behov för brandkåren.

Hammarö köpings fullmäktige beslutade, efter förda förhandlingar, att släckningsavtal med Skoghallsverken skulle gälla tills vidare, och att köpingen skulle erlägga 40 000 kronor, varvid man ansåg att köpingen hade ett betryggande brandförsvar.

Släckningsöverenskommelsen gäller från 1 januari 1951.

19 april utsändes ett meddelande från brandchefen Erik Suneson, att timlönen för brandmännen vid utryckning fastställes till 3 kronor och 35 öre, vid övning 2 kronor och 35 öre.

Brandmästaren Knut Andersson begär

hos direktör Hellgren, att ännu en brandbil anskaffas. Disponent Danielsen i Uddeholm gav sitt medgivande till att man i samråd med länsbrandinspektören för 35 000 kronor köper in en typbrandbil L 341/1952 Volvo, inklusive vattentank, frontpump, stegar med mera. Bilen kom att benämnas "Trean".

Bilen byggdes efter ett antal år om till räddningsbil. Tidigare föfogades över "Ettan" och en Land Rover jeep.

Brandmästaren Knut Andersson, som var en ivrig rödakorsare, begär hos direktör Waller att få köpa en bil, lämplig som sjuktransportbil, med plats för en liggande och två-tre sittande sjuka eller skadade. Några mån i varje jourgrupp skulle utbildas för detta ändamål.

Tyvärr avslogs denna begäran, men

sedermera byggdes den ovan nämnda "Trean" om för ändamålet.

Förordnade utsändes i april 1953 från länsstyrelsen, som beslutat att till brandchef i Hammarö utse ingenjör Erik Sunesson, 1:e vice förvaltare Rickard Kilgren, 2:e vice ingenjör Sven Forsberg, 3:e vice förman Ragnar Andersson, Hammarö, 4:e vice montör Johan Carlsson, Hammarö, 5:e vice ingenjör Valter Lilje.

Brandchefen Erik Sunesson föreslog i mars 1958 att det skulle anskaffas en stegbil till Skoghalls brandkår. Hemställan gjordes till Uddeholms styrelse, att belopp av 80 000 kronor beviljades för inköp av bil med 24 meters mekanisk stege, tank för 300 liter, frontpump samt plats för sju man. Även denna begäran avslogs.

Brandmästare Knut Andersson "paraderar" vid den fordonspark som fanns i början av 1950-talet. På förarplats Henry Hagström.

NY BRANDSTATION

Elitkåren tar över

Hammarö köpings brandstyrelse och bolagets representanter har vid sammanträde beslutat om eventuell omorganisation av köpingens brandförsvar. Direktör Valler förklarade att bolaget, under vissa förutsättningar, var redo ta över hela köpingens släckningsansvar.

En ny brandstation måste byggas, och föreslogs att den byggdes öster om Brovillan (före detta Mejeriet) och norr om vägen till Karlstad. Köpingen svarar för kostnaderna vid uppförandet, allt blir köpingens egendom.

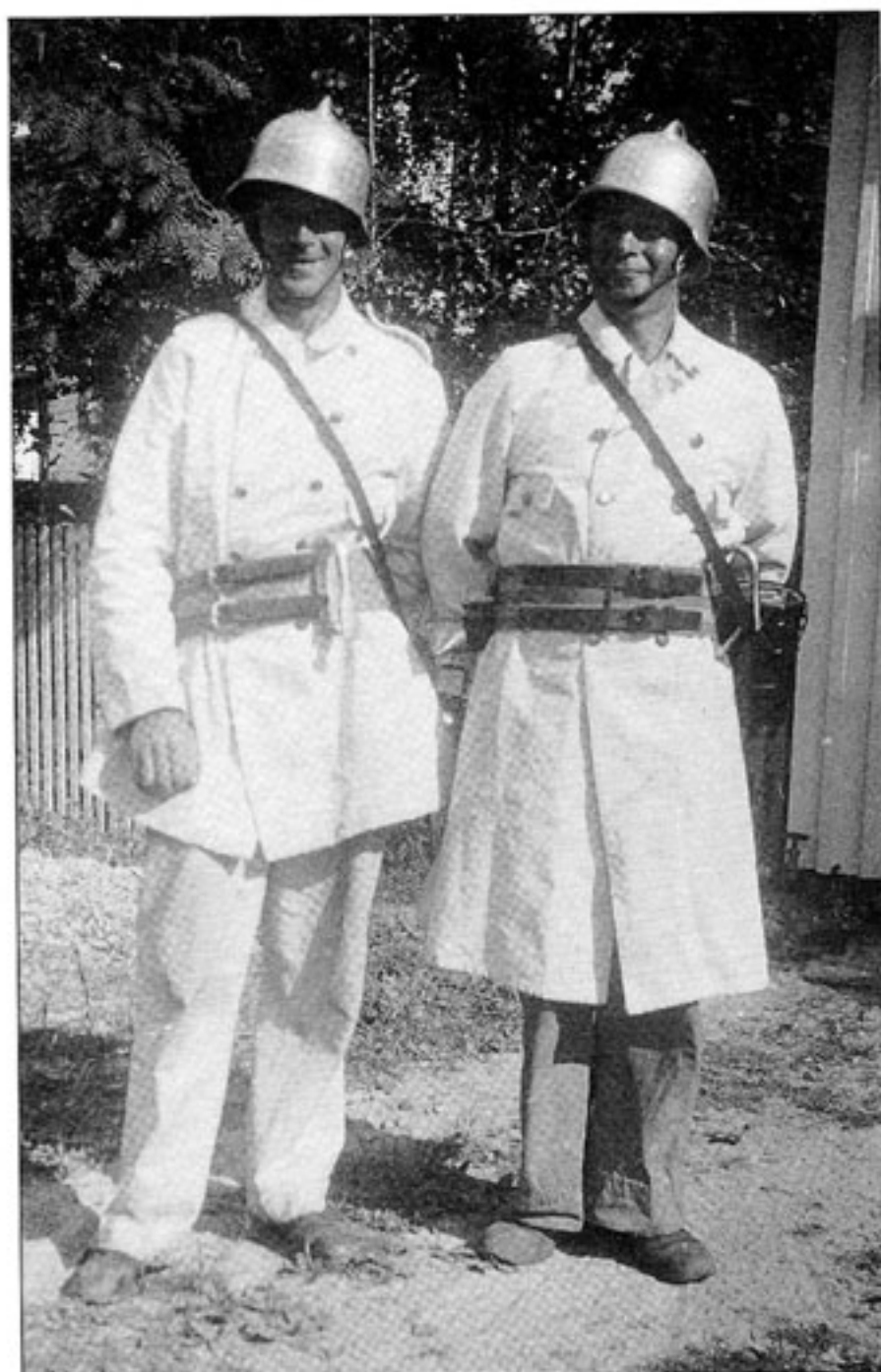
Beslöts att civilingenjör Rolf Samuelson får i uppdrag att utföra kostnads- och projekteringsarbetet, vilket bör vara färdigt under vinterhalvåret 1960.

Det kan även nämnas att brandchefen Kilgren tidigare under 1959 även föreslagit en ny brandstation på den öppna planen öster om Brukshotellet för en beräknad kostnad av 175 000 kronor. Hammarö köpings fullmäktige beslutade den 28 oktober 1960 att bygga ny brandstation öster om Brovillan för en kostnad av 243 000 kronor, vartill kommer marklösen samt inredningskostnader. Totalkostnaden torde belöpa sig på 300 000 kronor.

Vidare beslutades att brandkåren vid Lövnäs läggs ned den 1 juli 1961. Denna brandkår bildades 1945, enligt 1944 års nya brandlag.

VATTENDYKARE

1960 blev ett händelserikt år för Skoghalls brandkår. Bland annat utbildades fyra

Utryckningsklädsel åren 1937-1962, "mannekänger" är Nils Krieg och Henry Hagström.

vattendykare, eller grodmän, som de även kallades. De fyra första var Lars Andreasson, Birger Jern, Seth Risberg och Bo Lundell. Deras uppgift var att bistå vid eventuella drunkningsolyckor med mera, senare genomgick ett flertal av brandmännen dykarutbildning. Vattendykargruppen indrogs under 1970-talet.

Den nya brandstationen invigdes 1961, bilar och material kördes från brandboden i Bruksbacken med påslagna sirener. Brandmännen erhöll overaller samt en

ylleuniform, klädhyllorna var placerade mellan varje bil, och är i dag flyttade till annan plats i vagnhallen. Den gamla tankbilen Dodge årsmodell 1940 övertogs från Lövnäs samtidigt som två nya International inköptes. Vagnparken bestod nu av sex brandbilar.

Enligt Svenska statsförbundets cirkulär, angående brandkårerna, 1966, kommer servicen vid sidan om rena brandförsvaret att utökas genom ett fullmäktigebeslut, som fastslår att brandkåren med sin uppgift ska förena åtaganden som livräddning, draggning, vattentransport för hushåll, länspumpning, när värden är hotade, räddning av djur i nödläge, hjälp vid trafikolyckor, undervisning i förebyggande brandskydd med mera vid skolor och civilförsvarskurser.

I slutet av 1960-talet införlivades ytterligare en tankbil med tank på 3 000 liter, frontpump, stegar samt hytt för tre man.

Tankbilar hade blivit ett måste för att bygdebränder och skogsbränder skulle kunna bekämpas. Kommunen satsade 1975 på att inköpa en större tankbil, rymmande 7 500 liter, och med en modern frontpump, som gav 2 400 liter/minut. Bilen blev en

stor tillgång för brandkåren. Den visades bland annat i ett fint reportage i Värmlands Folkblad.

Brandchefen Knut Andersson lämnade sin tjänst 1976 med uppnådd pensionsålder. Andersson anställdes 1949 som brandmästare. Brandingenjören Bengt Skallström, Karlstads brandkår, anställdes 1976 som brandchef vid Skoghallsverken och Hammarö kommun.

Utvecklingen inom brandförsvaret/räddningstjänsten går ständigt framåt, och ställer stora krav på personal och modern utrustning.

Räddningstjänsten förfogar över ytterligare en snabb och större räddningsbåt, som under den isfria tiden ligger i Lillängshamnen.

Skoghalls brandkår är i dag rustad för att möta de svåraste arbetsuppgifter, med den material man förfogar över.

Industribrandkåren, som den egentligen är, kan dock skryta med och att den är unik på det viset att man har ett kommunalt åtagande. Detta innebär att man svarar för räddningstjänsten i hela Hammarö kommun. Avtal är även ingånget med Karl-

Brandmanna-klubben demonstrerar 1 maj 1980. Från vänster Leif Nilsson, Johnny Schröder, Tomas Lundbäck, Tomas Eurén, Lars Andréasson och Roland Karlsson.

stads kommun om ömsesidig hjälp vid bränder och annan räddningstjänst.

BRANDMÄNNEN FACKANSLUTS

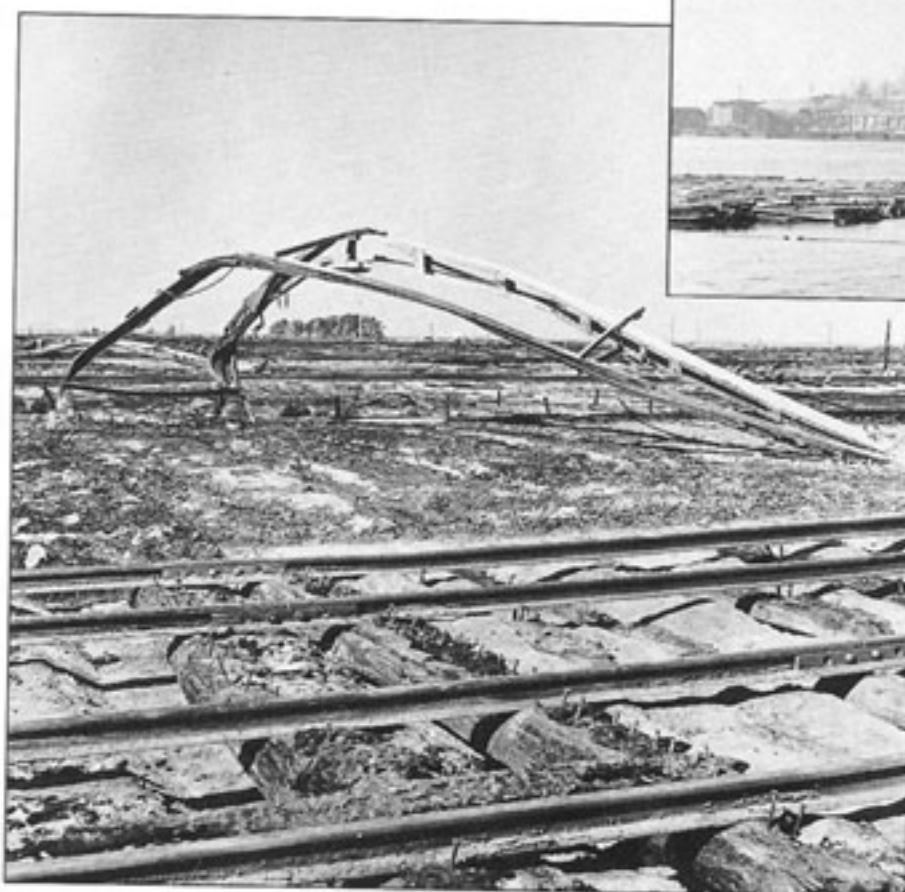
Numera bestäms brandmännens löner inte av företaget. 1961 anslöts Skoghalls brandmän till Brandmännens Riksförbund,

som är en facklig organisation för deltidsanställda brandmän i Sverige. Lönerna förhandlas mellan BRF och Kommunförbundet. Ett flertal av brandmännen i Skoghall har under åren fått förtroende att deltaga i distrikts- och förbundsstyrelsernas verksamhet.

Brandkåren samlad på brukshotellet 1956: Främre raden Erik Björkevall, Birger Jern, Henry Hagström, Lars Andréasson, Seth Risberg, Thore Lind, K G Andersson. Andra raden sittande Erik Eliasson, Knut Andersson, R Kihlgren, Gösta Wendel, Erik Sunesson, Valter Lilje, John Ramqvist, Olle Jansson. Stående från vänster Henry Engström, Arne Andersson, Erik Ivarsson, Rune Hagström, Gustav Karlsson, Valle Andersson, Allan Magnusson, Gunnar Widerström, Holger Hultgren, Gösta Jansson, Alvar Kjellin, Börje Eriksson, Sigge Karlsson, Östen Jönsson, Harry Eriksson och Erik Nyström.

AXPLOCK UR BRANDJOURNALER

Vidö brädgård brann 1947, och när allt var över såg området ut som framgår av bilden till vänster.

Med axplock ur brandjournaler, som redovisar bränder 1871-1993, vill jag redovisa händelser, som i dag många kanske skrattar åt.

Skoghalls ångsåg brann ned 1871.

Skoghalls andra ångsåg brann ned 1907.

Vidö brädgård antändes 1923 och brann ned. Även ladugården vid Vidö gård antändes av kringvirvlande bräder. Den ilskna tjuren Abel blev kvar i lågorna, på grund ingen vågade sig på att lösgöra honom.

5 oktober 1926

Eld i uthus hos handlande Broman, Björk-hagen. Eld uppstod i en vedbod, och brandkåren uttryckte klockan 3.45 e.m., men fick omedelbart vända enär vedbo-

den ej kunde räddas. Alarm slogs från N:r 467 å Rödgrindsgärdet.

22 februari 1927

Larm från brandskåpet på stallet. (Stallet låg bakom huset där nuvarande städcentralen är). Rapporten löd: Falsk alarm. Orsaken: Vårdslös snökastning mot brandskåpet.

5 augusti 1928.

Eldsvåda i sulfittfabrikens syrhus klockan 8 em. Taket och en del inredning förstördes av eld och vatten, släckt klockan 10 em. Cirka 1 200 meter slang under tryck, varav 400 meter blev skadad.

Belöning med kronor 10 per man till varje strålförare för gott arbete. Dessutom ersattes varje brandman med respektive + 100 procent för söndagsarbete. Brandmanskapets förstörda kläder ersattes med kronor 973 av brandbolaget.

3 augusti 1929

Inträffade den stora kolhusbranden i Hag-

fors. Manskap och spruta sändes med tåg till Hagfors. Rapporten löd:

3:e augusti klockan 7 em uttryckte API-sprutan för att delta i släckning av kolhusbranden i Hagfors. I uttryckningen deltog 18 man samt 1 befäl.

Spruta och manskap återkom den 5 augusti klockan 4 em.

Med sprutan medsändes 800 meter slang, men endast 360 meter användes.

Sprutan gick under 37 timmar i ett sträck utan anmärkning.

Manskapet betalades med 2 kronor och femtio öre per timma från och med avresan till hemkomsten.

180 meter slang a 3:60 ersattes.

5 juni 1930

Brandkåren alarmerades klockan 3 em från brandskåp vid Rölon. Eld hade utbrutit i taket på en arbetarbostad genom gnistor från skorstenen. Elden släcktes med en Kustosspruta, och API-sprutan och Vidö-sprutan kunde omedelbart inrycka. Utryckningen gick raskt. Ingen skada uppstod på huset.

9 juli 1935

En egnahemsbostad i Götetorp fattade eld efter explosion av ett spritkök. Utryckning på begäran med Rölo-sprutan och 14 man. Efter två timmars sprutning var faran över, och manskapet kunde återvända. Försäkringsbolag: Samarbete och "Länet". Släckningen betalades av "Länet".

I samband med explosionen brännskaddades två personer, som bodde i huset. De avled senare på Karlstads lasarett.

3 januari 1936

En villa i Sörviken hade fattat eld klockan 9 fm. På begäran uttryckte brandkåren med API-sprutan och var på platsen klockan 9,30. Inredningen var dock redan förstörd. Inryckning klockan 12,00. Ägare: Advokat

Johansson. Försäkringsbolag: Allmänna Brand.

15 november 1936

Klockan 5.22 fm alarmerades brandkåren till Skoghalls järnvägstation. Elitkåren och reservkåren uttryckte omedelbart till brandplatsen. En av NKIJ:s nya bussar hade fattat eld, och var vid brandkårens ankomst övertänd. Elitkåren ingrep raskt i släckningsarbetet, men alla bemödanden voro fruktlösa. Bussen blev totalt spolierad.

8 mars 1937

Klockan 7,40 em alarmerades brandkåren från brandskåpet i Haga. Elitkåren uttryckte raskt. Vid framkomsten visade det sig vara hos chaufför Asplund, Gunnarskår. Eld hade utbrutit i ett bostadsrum, som var inrett i uthuslängan. Orsak överhettning i en kamin. Från brandposten i Haga utlades en slangledning 400 meter. Efter en halvtimme var elden släckt. Temperaturen ute var 11 grader kallt. Kommunens nya vattenledning med brandpumpen kom här till användning. Resultatet kan betecknas som gott.

7 april 1937.

Klockan 0.40 alarmerades brandkåren till surluthuset å fabriksområdet, som vid brandkårens ankomst var övertänt. Sågverkets och cellulosafabrikernas mannar samt Elitkåren deltog i släckningen. Övrig brandpersonal i beredskap om så behövdes. En avdelning på åtta man från Karlstads brandkår anlände (ej kallad), men behövde ej ingripa. Eldsvådan såg till en början hotande ut, men med de resurser, som Skoghalls brandkår förfogar över, var vi efter en timmas intensivt arbete herrar över elden, och eftersläckningsarbetet kunde börja. Som resurser kan nämnas att 80 man deltog i släckningen, nio slangledningar användes för släckningen, 950 meter slang behövdes för dessa ledningar. Trycket 8 kilo. Eldsorsaken okänd, försäkringsbeloppet likaså. Släckningsresultatet måste betecknas som utmärkt.

3 november 1937

Klockan 7.30 fm exploderade ett fotogenkök i lägenheten nr 2, husnummer 402 Rölon. Lägenheten bebos av herr Joel Lund. Orsak var att fotogenköket fylldes med rödsprit i stället för fotogen. Genom rådigt ingripande av Lunds hustru, som med täcken och filter ingrep på ett förnuftigt sätt, kunde elden släckas innan någon större skada uppstod. Detta ingripande av en kvinna är värt allt erkännande.

Sammanlagt nio eldsvådor under år 1937.

15 maj 1939

Klockan 1 em. Eldsvåda på ön Fridhem. En avdelning på fem man med flodsprutan "Skoghall I" ryckte ut. På en halv timme var elden släckt. Orsaken var "söndagsfirares" ovarsamhet med eld.

27 maj 1939

Klockan 3 em hade eld uppstått å avstjälningsplatsen vid Björkhagen (dåvarande soptippen). På grund av den starka stormen blev det nödvändigt att sända ut några man ur Elitkåren. På en timme var faran över, och mannarna kunde rycka in. Någon skada åstadkom ej denna brand.

3 juni 1939

Klockan 2,30 em alarmerades Elitkåren samt reservstyrkan. Eld i skogen vid Edsviken. Vid framkomsten visade det sig att den värsta faran var avvärjd av ingenjörerna, som hade sina bostäder där. Några man avdelades för eftersläckning, övriga fick rycka in. På en timme var det hela ordnat.

1946

Sommaren 1946 brinner ett av de stora uthusen i Björkhagen. Uthuset var byggt med två stora innergårdar, vedbodar, torrass samt soprum. Vid brandkårens ankomst var hela uthuset övertänt. Försiktighet fick vidtagas på grund av att ammunition förvarades i en vedbod.

1947

Den andra stora brädgårdsbranden inträffade i augusti 1947. Skador uppstod för 8-9 millioner. Branden började omkring 15,45 och spreds med stor hastighet, och bekämpades förutom av Skoghalls brandkår av Karlstads, Lövnäs och Munkfors' brandkårer samt ett kompani från Värmlands Regemente i Karlstad. Det stora virkesmagasinet i östra delen av brädgården försökte man rädda, men den starka strålningsvärmen gjorde att även detta antändes trots intensiv vattenbegjutning.

1957

År 1957 omkommer stuveriarbetaren Gottfrid "Hart" Johansson vid en brand i ett åttafamiljshus i Björkhagen. Branden hade börjat i en lägenhet på andra våningen, troligen vållad av att en bänkkokplatta hade blivit överhettad. Johansson hade avlidit under sömnen av röken från branden våningen under.

1957

Det tyska motorfartyget Rungholt anlöpte Skoghall 20 december för lastning. Fartyget hade bogserhjälp, men på grund av hård blåst misslyckades bogseringen, varvid fartyget drev in bland bergen väster om piren mot Lusenborg. Fartyget fick flera hål i skrovet och slagsida. Brandkåren länspumpade med tre motorsprutor i flera dagar. Hålen i skrovet tätades med julskinkor, och båten kunde sedan dras loss och bogseras till Karlstad varv. Länspumpningen pågick under bogseringen, och medföljande brandman var Henry Hagström.

1959

1959 var ett arbetsamt år för Skoghalls Brandkår då man var Karlstad behjälplig med släckningen av de förhärjande mordbränder som härjade i staden.

1960

Dagen före midsommarafton utbröt brand i Massamagasinet. Branden hotade öde-

Dagarna före jul 1957 förliste m/s "Rungholt" i Vidö-viken. Den länspumpades av brandkåren, tätades med julskinkor (!!), och bogserades till slip i Karlstad.

lägga magasinet och hela massalagret. Man lyckades släcka den svåra branden tack vare ett febrilt arbete av Skoghalls, Karlstads, Lövnäs samt Skåre brandkårer. Skoghalls brandkår erhöll efter branden en plakett av Svenska Brandförsvarsföreningen för en bra släckning.

Enligt uppgift var det vid denna tid det enda massamagasin man lyckats släcka i Sverige.

1962

1962 lades en stor byggnad i aska på Lövnäs. Byggnaden inrymde två industrier,

nämligen Hammarö Billackering samt en listindustri.

Natten till julafton 1962 omkommer mor och dotter i lågorna när bostadshuset hos trädgårdsmästare Cederström i Helltorp brann ned till grunden. Branden upptäcktes av en bilist på väg till Karlstad. Huset var då redan övertänt.

1966

Brand utbröt i de stora uthusen i Björkhammen den 20 juni. Det stora åttafamiljers bostadshuset väster om uthusen antändes i taket, men elden kunde släckas efter hårt

Uthusbranden i Björkhagen dagarna före midsommar 1966. Det stora bostadshuset intill hotades och antändes, men brandkåren fick bukt med lågorna i husets tak.

arbete av brandkåren. Karlstads brandkår var behjälplig med tankbil.

1967

Ladugården på Mörmö gård brinner 27 februari. 80 kor och kavlar var tjuvrade i sina bås. Brandkåren lyckades i den täta röken och starka hettan lösgöra alla djur och få ut dem ur ladugården.

Branden upptäcktes av två försäkrings-tjänstemän, som larmade brandkåren.

Dessa två herrar erhöll en belöning av försäkringsbolaget för upptäckten samt att de larmade brandkåren. Skoghall brandkår, som gjorde en prestation med att rädda alla djuren, nämndes inte alls av försäkringsbolaget.

1968

En av de stora paviljongerna på Sätter brann och totalskadades. Turligt nog skadades ingen person vid branden.

1971

Brann en gammal militärbarack på Garpen. Baracken var tillhåll för sjöfarande ungdommar, som troligen vållat branden.

Ett båthus på Tallholmen brann även ner av okänd anledning.

1975

På våren rasade en stor brand på Herrhagen i Karlstad. Fyra fastigheter, ett gårds-
hus och garage blev totalt urblåsta. 40 personer blev hemlösa efter branden. Skoghalls nya tankbil, med 7 500 liter vatten, fick vid branden göra sitt "elddop".

1976

En segelbåt kapsejsade i regn och hård blåst vid Garpen. Två ungdomar hade lyckats komma i land och larma brandkåren. Med hjälp av en av sågverkets bogserbåtar kunde man dra loss haveristen, och rädda en tredje yngling, som var kvar i båten.

1977

I juli månad drabbades Skoghallsverken av ett stort oljeutsläpp från MKV. Stora mängder olja rann ut i sågdammen och vidare ut i Kattfjorden. Brandkåren lyckades efter många dagars arbete, med hjälp av Ivans oljesugning, få oljan upptagen.

1978

Kvarglömdes en säck med aska på verandan till Unga Örnars klubbstuga på Trollholmen. Elden hade fått fäste i golv, väggar och tak, men på grund av regn dämpades elden något. Brandkåren lyckades släcka, men stugan blev ändå förstörd.

1979

Onsdagen den 18 juli antändes den nedlagda, ärofyllda och välkända Tynäsrestaurangen. Restaurangdelen var helt övertänd vid brandkårens ankomst. Denna del var senast byggd och i relativt bra skick. Den

äldre delen av restaurangen antändes även av den starka hettan. Med "Tynäs" gick därmed en 73-årig epok upp i lågor.

1982

Två ungdomar, 19 och 24 år, innebrändes vid en våldsam brand i ett av hyreshusen på Trekanten. Med hjälp av Karlstads brandkår lyckades man i den 17 gradiga kylan begränsa elden till fyra lägenheter i mitten av huset. Huset rymde tolv lägenheter.

I oktober månad inträffade en dramatisk nattbrand i fjärde våningen i höghuset på Tallvägen 8. Elden började i en "etta" med kokvrå, och har troligen legat och pyrt, varvid brandgaserna antändes när hyresgästen öppnade dörren. Lägenheten blev totalt urblåst, och orsakade brand och rökskador i angränsande lägenheter.

Skrivaren av denna historik var jourhavande brandförman, och att en dotter med två små pojkar var ensamma hemma i lägen-

I juli 1979 brann restaurangen på Tynäs ned. Restaurangdelen var övertänd vid brandkårens ankomst.

Släckningsarbete vid en villa-brand på Hammarön i 1980-talets början.

heten närmast branden gjorde det hela mera dramatiskt. Att pappan jobbade nattskift i Kristinehamn gjorde inte situationen bättre.

Brandkåren gjorde en mycket fin insats, och lyckades släcka elden snabbt. Ambulanser var på plats samt Karlstads brandkår med hävare.

I huset bodde cirka 200 människor, som alla väcktes och kom ut i friska luften genom den brandsäkra trappan i huset.

1983

Den 24 september utbröt en förhärjande brand i ett av de gamla åttafamiljshusen i Björkhagen. Huset låg endast tjugotalet meter norr om ICA Tummen, varför brandkåren fick sätta till alla resurser för att skydda affären från antändning. Bostadshuset var övertänt, och stod ej att rädda.

Butiksinnehavaren Lars Göran Swensson lämnade ut dricka och mat till brandmännen under släckningen. En fin tackannons

infördes även i länstidningarna av butiksägaren och personalen.

Försvarsenheten på länsstyrelsen riktade i en skrivelse ett tack för en förnämlig insats av brandkåren.

1985

I mars månad inträffade åter en "höghusbrand", även denna gång i Tallvägen 8. En yngling bodde i en lägenhet på femte våningen. Han hade en sänglampa, som troligen fallit ner och antänt sängkläderna. Ynglingen vaknade omtöcknad, och lyckades ta sig till ytterdörren, men orkade ej öppna låset på grund av brännskador på händerna. Han återfanns innanför dörren av brandmännen. Livet stod ej att rädda.

Detta år inträffade även den stora vindsbranden på Solgatan. 56 lägenheter rök- och vattenskadades. På grund av att en del branddörrar på vinden stod öppna fick branden ett våldsamt förlopp, och hela vin-

den på det långa vinkelhuset blev ett eldhav.

Med ett intensivt arbete av Skoghalls och Karlstads brandkårer lyckades man begränsa elden till vindvåningen.

1990

Den 16 januari gavs gaslarm över Skoghall efter att mellan 10 och 50 kilo klor hade läckt ut på Kemirörelsen. Olyckan berodde på en felmanöver. Larmet vållade en våldsam reaktion i press, TV och radio på grund av att radion var tyst. Kanalerna till Sveriges Radio funkade inte. Så småningom kom radiomeddelandet ut, men då var "faran över" redan blåst.

Den 23 mars brann en villa på Folkungavägen, Gunnarskår. Villan blev totalförstörd. På grund av något fel i larmningen gick inte larmet fram till brandkåren med den vanliga snabbheten.

1991

I februari utbröt en källarbrand i Stiftelsen Skoghalls-Bostäders fastighet i Lillängen. På grund av den starka rökutvecklingen måste fyra familjer evakueras av brandkåren då trapphusen var rökfyllda.

31 augusti brann det i de gamla så kallade "Standard"-husen i "Svenskby". Branden var mycket svårsläckt och stundtals ganska våldsam. Huset revs sedermera av kommunen, som var ägare.

1992

Den 11 juni utbröt brand i Mörmö förskola, en brand som fick förödande följder i och med att hela huset brandskadades. Händelseförloppet tydde på att eventuellt en videoapparat var orsak till branden. En stark rökutveckling kom från ett rum när larm slogs. Personalen gjorde ett fint arbete, och kunde väcka alla barn som sov sin middagslur. Alla barn undkom branden med förskräckelse och säkert minnen för livet. Branden blev mycket svårsläckt på grund av takbyggnationen. Skoghalls

1985 inträffade några våningsbränder, som både krävde liv och vållade stora skador. På Solgatan medförde vindsbrand att 56 lägenheter skadades.

brandkår, med hjälp av Karlstads, lyckades efter stor möda få bukt med elden. Hela huset revs sedan, och ett nytt "Dagis" byggdes upp på samma plats.

16 augusti inträffade ett flyghaveri i Väneren utanför Skagens fyr. Ett danskt privatplan med åtta personer ombord på väg

till Karlstad störtar i Vänern på grund av bensinbrist. Ett stort räddningspådrag kom igång, och man lyckades rädda tre personer, som tagit sig iland på ett skär.

I denna dramatiska händelse deltog en stor räddningsstyrka från Skoghalls och Karlstads brandkårer med båtar samt lotsbåten Vesta, flygplan och helikopter. Läkare och sjukvårdspersonal fanns på plats och tog hand om de räddade. Fem personer omkom vid haveriet, samtliga danskar, som skulle besöka Färjestads travbana.

28 december hände en drunkningsolycka i Hammarösjön utanför Hammarsudde. En far och son gjorde en skridskotur på den förmodligen på sina ställen svaga isen.

Brandkåren ryckte ut med räddningsplanka och tillkallade dykare. På grund av kvällsmörkret var sökandet svårbemästrat.

De drunknade återfanns, och denna olycka blev ett tragiskt slut på år 1992.

TILL SIST

Vi är nu framme vid 1993, och vad detta år har i sitt sköte får skrivas i kommande historik, förmodligen till Skoghalls brandkårs 100-årsjubileum.

För denna historiks tillkomst vill jag tacka Paul Söderlund, som handhar arkivmaterial från Skoghallsverkens verksamhet.

Tyvärr har inte alla händelser kunnat redovisas, men historiken kanske ändå bidrager till en stunds tillbakablick från brandkåren, numera Räddningstjänsten i Skoghall/Hammarö.

Villabranden på Folkungavägen i mars 1990 har bekämpats och är under kontroll.

Jag vill även rikta ett tack till brandkåren och Brandmannaklubben för det fina uppdrag jag nu fått genomföra.

Med dessa rader vill jag lyckönska 75-åringen, samt uttala förhoppningen, att framgång ska följa kommande år.

Skoghall i juli 1993

Med hälsning

LARS ANDRÉASSON

(Brandman 1947-1988)

SOS-Centralen Karlstad

- regional högsäkerhetscentral -

GODKÄND AV FSAB

Trygghetscentralen Väst

- totallösning för tryggt boende -

Bevakar godkända larm

Lämnar kostnadsfritt råd vid val av system

SOS ALARMERING AB

ÄGS AV STATEN, LANDSTINGSFÖRUNDET OCH SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET.

GYLLENIUSGATAN 36, 654 60 KARLSTAD

TEL. 054-18 74 44 - 18 74 45

TELEFAX: 054-18 82 78

BILDERNA PÅ OMSLAGET:

Vidö brädgård brann 1923, och i augusti 1947 inträffade den andra stora brädgårdsbranden. Bilden är från slutskedet av andra branden.

Den undre bilden är brandstationen på Skoghall, som funnits i mer än 30 år.

Vi hjälper dig med
BRANDSKYDDET
Till

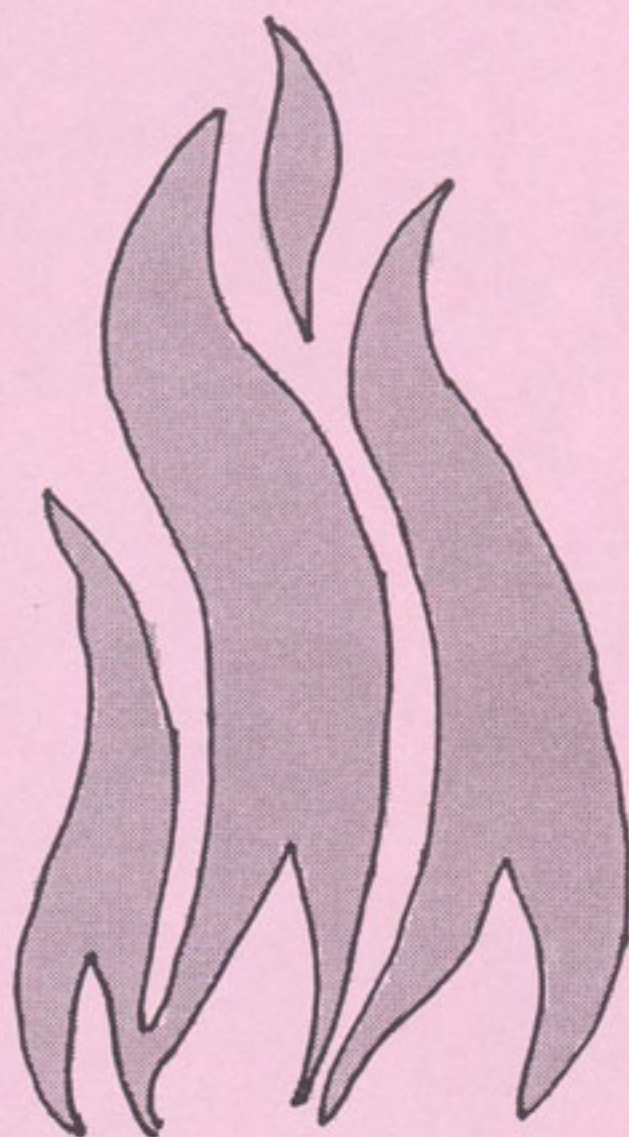
Bilen

Båten

Husvagnen

Hemmet

Företaget

Innan det brinner

Ring C G KULL AB 054/850910

BRANDFÖRSVARET

på Skoghallsverken och Hammarön

75 ÅR
(1918-1993)

